

الحمد لله خلق من الماء بشراً فجعله نسباً وصهراً والصلوة والسلام على خير البرية محمد بن عبدالله و على آله وصحبه اجمعين.
 آب یک موضوع بسیار با اهمیت و پر بها بوده از تعریف و اهمیت آن از خلال آیات و احادیث گرانبهای پیغمبر ﷺ بیشتر واضح می گردد.

تعریف آب: مایع شفاف بی مزه و بی بوی که حیوانات از آن می آشامد و نباتات از آن تازه گی، تری و تراوت گیرد. (دهخدا)
 در این شکی نیست آب یکی از بزرگترین نعمتهای پروردگار است که بیشترین بخش مشکلات زندگی موجودات روی زمین را جوابگو بوده و زندگی آنها را زیبا و مزین ساخته حتی گفته میتوانیم بیشترین مدار حیات موجودات روی زمین بوجود آب وابسته است وجود آب مایه ی زندگی محسوب میگردد، بهمین خاطر آب را ابوالحیاء و ابوالمدرک گفته اند. (دهخدا) و نبود آن تهدید بزرگ برای زندگی موجودات روی زمین است، از این جهت نعمت آب در زندگی انسان اهمیت به سزایی دارد که دیگر نعمت ها و اشیاء را حاصل نیست، الله تعالی در قرآن کریم میفرماید: ﴿وَجَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ أَفَلَا يُؤْمِنُونَ﴾ الأنبياء: ۳۰
ترجمه: و هر چیز زنده ای را از آب آفریدیم آیا ایمان نمی آورند؟.

در این آیت کریمه الله تعالی منشأ هر چیز را از آب گفته و بقای آن نیز در وجود آب وابسته است چنانچه در تفسیر الوسیط به این موضوع اشاره شده است: و خلقنا من الماء المیت کل ما فیہ حیاة، کما أنه محتاج إلى الماء فی استمرار حیاةه وبقائنها....

ترجمه: و آفریدیم از آب مرده هر چیزی را که در آن زندگی است قسمی که بخاطر استمرار زندگی و بقای خود به آب نیازمند است آب عنصر ضروری است بخاطر پیدایش، تغذیه و نمو هر چیز اعم از این که انسان باشد یا حیوانات ویا نباتات. یعنی هر آن چیزیکه صفت رشد و نمو را دارد از آب مستغنی نیست و در صورت نرسیدن آب فنا و هلاکت بر وی غالب میشود از این لحاظ لایق بود که پروردگار احسان خود را بالای مخلوقاتش اظهار کند به سبب اینکه آب از بهترین نعمتهای الهی برای مخلوقاتش است. تفسیر وسیط

در تفسیر ابن کثیر روایتی از حضرت ابوهریره رضی الله عنه چنین آمده است میفرماید: ای پیغمبر الله زمانیکه به طرف تو میبینم چشمانم سرد میشود و نفسم خوش میشود پس مرا از (ماهیت) هر چیز خبر بده آنحضرت ﷺ فرمود: هر چیز از آب پیدا شده است. تفسیر ابن کثیر
 در تفسیر روح البیان در زیر آیت مذکور چنین گفته شده است: وَ جَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ اِی انه تعالی خلق حیاة کل ذی حیاة من الحیوانات من الماء الذی علیه عرشه.

ترجمه: و گردانیدیم از آب حیات تمام چیزها را، پروردگار آفریده زندگی هر صاحب زندگی را از حیوانات از آبیکه بالای آن عرش وی است. روح البیان

در آیت دیگر الله رب العزت چنین فرموده است: ﴿وَاللَّهُ خَلَقَ كُلَّ دَابَّةٍ مِنْ مَّاءٍ﴾ النور: ۴۵

ترجمه: و خداوند هر جنبنده ای را از آب آفرید.

در این آیت مبارکه پروردگار عالمیان پیدایش هر جنبنده را از آب گفته است یعنی هر آن مخلوقیکه در روی زمین حرکت، نشو و نمو دارد وجود آن از آب شده است لهذا از آیات قرآنی بخوبی معلوم میشود الله تعالی آب را در پیدایش، نمو و رشد هر چیز سبب ساخته و همگام زندگی وی گردانیده است پس معلوم میشود که آب در تمام شئون زندگی از اهمیت بالای بر خوردار بوده قابل ارزش است به این مناسبت حفظ آن و صرفه جوئی در استعمال آن یک امر ضروری پنداشته میشود چنانچه قرآن کریم در آیات مختلف به این طرف اشاره نموده که چند آیات قرآنی را طور نمونه جهت روشن شدن اهمیت آب و حفظ و نگهداشت آن مشتم نمونه خروار خلص و فشرده قابل ذکر میدانم: ﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبْرَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ﴾ ق: ۹

ترجمه: و فرود آوردیم از آسمان آب که با برکت است پس رویانیدیم بسبب آن باغ ها و دانه کشت درو شده.

در این آیت کریمه الله تعالی نزول آب را بجانب خود نسبت داده آنرا با برکت خوانده است و سبب رشد و نمو باغ ها، گیاهان و دیگر حبوبات گفته است لهذا از این نعمت گرانبها حتی الامکان باید قدر دانی نمود و از هدر نمودن آن جلوگیری کرد.

در جای دیگر الله تعالی میفرماید: ﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ﴾ النحل: ۱۰

ترجمه: او کسی است که از آسمان، آبی فرستاد، که نوشیدن شما از آن است؛ و (همچنین) گیاهان و درختانی که حیوانات خود را در آن به چرا می برید، نیز از آن است.

در جای دیگر رب العزت چنین در افشانی نموده است که آب بر علاوه اینکه در رشد و نمو انسانها، حیوانات، نباتات و گیاهان تاثیرات مثبت دارد بلکه زمین های مرده را نیز زنده میکند: ﴿وَالَّذِي نَزَّلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً يَقْدِرُ فَأَنْزَلْنَا بِهِ بَلَدَةً مَيْتًا كَذَلِكَ نُخْرِجُكَ مِنَ الزُّخْرَفِ﴾ ۱۱

ترجمه: همان کسی که از آسمان آبی فرستاد بمقدار معین، و بوسیله آن سرزمین مرده را حیات بخشیدیم همین گونه (در قیامت از قبرها) شما را خارج می سازند.

در جای دیگر پروردگار عالم سر سبزی زمین را ممنون اثرات باران میداند: ﴿الَّذِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَتُصْبِحُ الْأَرْضُ مُخْضَرَةً إِنَّ اللَّهَ لَطِيفٌ خَبِيرٌ﴾ الحج: ۶۳

ترجمه: آیا ندیدی خداوند از آسمان آبی فرستاد، و زمین (بر اثر آن) سرسبز و خرم میگردد؟ و خداوند لطیف و آگاه است. تنها این نیست که آنها سبب بقا و عملکرد گیاهان و حیوانات میشود که الله تعالی آن را پاک و پاکیزه نازل مینماید تا از آن فایده های مشروع دیگر نیز صورت گیرد ارشاد باری تعالی است: **ترجمه:** او کسی است که بادها را بشارتگرانی پیش از رحمتش فرستاد، و نازل کردیم از آسمان آبی پاک کننده. [سوره فرقان: آیت ۴۸]

قرآن کریم گوارا بودن آب را وصف دیگری از آن محسوب نموده اشاره به این مینماید که شما نوشیدنی خود را از آن حاصل کنید ارشاد میفرماید: ﴿وَجَعَلْنَا فِيهَا رُوسًا شِجَاجًا وَأَسْقَيْنَاكُم مَّاءً فُرَاتًا﴾ المرسلات: ۲۷

ترجمه: و در آن کوه های استوار و بلندی قرار دادیم، و آبی گوارا به شما نوشاندیم! و در آیت دیگر وصف آب را به فراوانی خطاب نموده الله تعالی بنده های خود را مطمئن میسازد که از کمی آب هراس نکنید بلکه پروردگار تان شما را تنها نمی گذارد بلکه در وقت و زمان از احوال شما با خبر و حقوق شما را میرساند چنانچه میفرماید: ﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُّبَارَكًا﴾ النبا: ۱۴

ترجمه: و از ابرهای باران زا آبی فراوان نازل کردیم.

در این آیت کریمه الله تعالی پریشانی بندهای خود را از قلت آب رفع میسازد که کار شما رسیدگی به امور محوله تان است یعنی وظیفه خود را بطور احسن انجام دهید رزق و روزی شما بدمه الله تعالی است چنانچه الله تعالی در قرآن کریم میفرماید: ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْأَرْضِ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَنَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ الأعراف: ۹۶

ترجمه: و اگر اهل شهرها و آبادیها، ایمان می آوردند و تقوا پیشه می کردند، برکات آسمان و زمین را بر آنها می گشودیم؛ ولی (آنها حق را) تکذیب کردند؛ ما هم آنان را به کیفر اعمالشان مجازات کردیم.

برادر محترم رزق و روزی من و تو بدمه الله ذو الجلال است، و هر وقت آن را در دسترس من تو قرار میدهد تا زمانیکه وظیفه اصیل خود را مطابق گفته وی انجام دهیم در غیر آن مسئولیت بدوش خود ما میباشد.

در دیگر جای الله رب العزت چنین ارشاد فرموده است: **ترجمه:** ما بادها را برای بارور ساختن (ابرها و گیاهان) فرستادیم؛ و از آسمان آب نازل کردیم، و شما را با آن سیراب ساختیم؛ در حالی که شما توانایی حفظ و نگهداری آن را نداشتید! [سوره حجر: آیت ۲۲]

ترجمه: آیا ندیدند که ما آب را بسوی زمینهای خشک میرانیم و بوسیله آن زراعتهایی میرویانیم که هم چهارپایانشان از آن می خورند و هم خودشان تغذیه می کنند؛ آیا نمی بینند؟! [سوره سجد: آیت ۲۷]

در این آیات الله رب الارباب انواع فوائد و استفاده ها از آب را برای مایان خاطر نشان ساخته است که از آنها چنین و چنان استفاده ها میشود که در آیات فوق ذکر شد.

وجود آب و پیدا کردن آن مربوط خالق و مالک آن است، برای انسانها چقدر لازم است، در کدام وقت لازم است، مهیا میسازد، اما با وجود تمام رحم و کرم الهی باز هم برای بنده های خود هشدار میدهد ای بنده های من متوجه باشید: قدر و منزلت آب را بطور همه جانبه درک کنید و اهمیت آنرا خوب بدانید تا از شما قطع نگردد و گر نه کسی دیگری وجود ندارد که دوباره برای شما مهیا سازد قرآن کریم میفرماید: ﴿أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ ؕ أَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ السَّمَاءِ لَوْ لَكُمْ مِنْ عِنْدِ رَبِّكُمْ قُوَّةٌ فَتَأْتِيكُمُ الْمَاءُ مِنَ السَّمَاءِ فَمَا تَسْكَرُوهَا فَمَا تَكْفُرُونَ ؕ وَاللَّهُ يَخْتَارُ﴾ الواقعة: ۶۸ - ۷۰

ترجمه: پس خوب بنگرید (آیا دیدید) آبی را که مینوشید. آیا شما فرود آورده اید آن را از ابر یا ماییم فرود آورده. اگر بخوایم گردانیم آنرا شور پس چرا احسان نمی پذیرید (شکر نمی کنید). تفسیر کابلی.

در جای دیگر چنین آمده است: ﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ﴾ الملك: ۳۰

ترجمه: بگو: به من خبر دهید اگر آبهای (سرزمین) شما در زمین فرو رود، چه کسی میتواند آب جاری و گوارا در دسترس شما قرار دهد؟! دهد!

پس نعمتی که به این اندازه گرانبها و قیمتی باشد و بدون ذات باری تعالی در پیدایش آن همه عاجز باشند لایق است که از اسراف و فضول مصرفی آن بصورت جدی جلوگیری بعمل آید تا نعمت های الهی دایم شامل حال ما باشد قسمیکه فرموده است: ﴿وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ﴾ ابراهيم: ۷

ترجمه: و (همچنین به خاطر بیاورید) هنگامی را که پروردگارتان اعلام داشت: «اگر شکر گزاری کنید، (نعمت خود را) بر شما خواهیم افزود؛ و اگر ناسپاسی کنید، مجازاتم شدید است!».

فلهذا باید بدانیم ما نعمت های الهی را بدون کدام معاوضه مالک هستیم و از آنها مستفید میشویم در عوض پروردگار از ما برای خود چیزی نخواسته بلکه سعی و تلاش آنرا خواسته قید و قیود هم نگذاشته چقدر میخورید و مینوشید بلکه ذخیره کردن آنرا نیز اجازه داده است تنها چیزیکه ممنوع است برای کسب نعمتهای الهی راه های و شیوه های حرام است از اینرو باید از تمام انواع حرام و ناهنجاریها آن پرهیز کرد تا در مقابل نعمت های الله تعالی کفران و ناسپاسی به میان نیاید. در قرآن کریم الله تعالی چنین ارشاد فرموده است: ﴿يَبْنَىءَ آدَمَ حُدُودًا زِينَتًا لِّكَرَّمِكَ مَسْجِدًا وَكَلُوا وَأَشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾ الأعراف: ۳۱

ترجمه: ای فرزندان آدم! زینت خود را به هنگام رفتن به مسجد، با خود بردارید! و (از نعمتهای الهی) بخورید و بیاشامید، ولی اسراف نکنید که خداوند مسرفان را دوست نمی دارد.

در این آیت مبارکه الله رب الارباب امر بخوردن و نوشیدن نموده ولی از اسراف و مصارف بیجا منع فرموده است و در جای دیگری از قرآن اسراف کنندگان را برادران شیطان گفته است بخاطریکه شیطان از جمله ناسپاسان پروردگار بود پس از اشاره قرآن کریم معلوم میشود که اسراف کننده در اصل مردمان ناسپاس و اهمیت ناشناس هستند که بیجا خرچی را بخود پیشه ساخته و از فرمان الله سرپیچی میکنند در قرآن کریم آمده است: ترجمه: از روزیهای الهی بخورید و بیاشامید و در زمین فساد نکنید. (سوره بقره: ۶۰)

یعنی تمام آنچه رب العزت برای استفاده مخلوقاتش آفریده است امر به استفاده آنها نیز نموده است که از انعامات الله بخوبی مستفید شوید نه فساد کننده باشید و نه اسراف کننده.

چنانچه در دیگر آیت مبارکه الله تعالی حال مذموم اسراف کنندگان را چنین بیان نموده است: ﴿إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيْطَانِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا﴾ الإسراء: ۲۷

هر آئینه اسراف کنندگان هستند برادران شیاطین و هست شیطان به پروردگار خود ناسپاس.

در این آیت الله تعالی اسراف کنندگان را از لیست انسان ها بیرون نموده در لیست شیطان ها مصلق ساخته است یعنی هر کسی در مقابل نعمت های الهی از حد بگذرد و میانه روی را در نظر نگیرد یقیناً وی از جمله شیطان ها محسوب میگردد و در قیامت از عمل زشت خود نزد الله متعال جوابگو میباشد. همچنان رسول گرامی ﷺ در حدیث شریف از اسراف آب به جدیت منع نموده اند ولو انسان در لب دریای جاری هم باشد نباید در استعمال آب اسراف صورت گیرد چنانچه میفرماید: عن عبد الله بن عمرو بن العاص: أن النبي ﷺ مر بسعد وهو يتوضأ، فقال: "ما هذا السرفُ يا سعد؟"، قال: "أبي الوضوء سرف؟"، قال: "نعم، وإن كنتَ على فمِّ جارٍ". مسند أحمد

ترجمه: از عبدالله پسر عمرو پسر عاص روایت است بیشک نبی ﷺ از نزد حضرت سعد ﷺ گذر نمود وی در حال وضوء بود پس گفت ای سعد این چی اسراف است؟ حضرت سعد گفت آیا در وضوء هم اسراف میشود؟ نبی ﷺ فرمود بلی اگرچه در کناره جوی روان هم باشی. در این حدیث نبی ﷺ برای حضرت سعد ﷺ میانه روی را تعلیم میدهد و ضمناً به این طرف اشاره است که انسان در معدن و ذخیره یک شیء هم باشد نباید از حد بگذرد و اعتدالی را که اسلام تعیین ساخته از آن عبور نکند این نوع تعلیم است که از سوی رهبر انسانیت حضرت محمد رسول الله بر امت اش است تا در همه کارها، اعم از عبادات و معاملات تعادل و میانه روی را از دست ندهند و حدود الله ﷻ را جداً مراعات نمایند.

نتیجه گیری:

از بحث فوق معلوم میگردد که آب نعمت پر بهایی است که سر منشأ تمام هستی روی زمین بوده و هیچ جنبنده یی از آن مستغنی نیست و نبوده حتی دار و مدار نمو و رشد حیوانات، گیاهان و نباتات مرهون همین آب است بناءً هر فرد قدر این نعمت بی بدیل را درک کرده در حفظ و نگهداشت آن کوشا باشد تا خدای نخواسته از آن بی بهره و یا محروم نه گردیم.

فهرست ماخذ:

القرآن الکریم

- ۱- تفسیر ابن کثیر
- ۲- تفسیر کابلی.
- ۳- تفسیر روح البیان
- ۴- تفسیر وسیط
- ۵- دهخدا
- ۶- مسند أحمد